

Socioekonomski položaj obitelji kao prediktor obrazovnog uspjeha djeteta

Hrvoić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:477997>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Marija Hrvoić

**SOCIOEKONOMSKI POLOŽAJ RODITELJA KAO
PREDIKTOR OBRAZOVNOG USPJEHA DJETETA**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

MARIJA HRVOIĆ

**SOCIOEKONOMSKI POLOŽAJ RODITELJA KAO
PREDIKTOR OBRAZOVNOG USPJEHA DJETETA**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: Marina Perić Kaselj, doc. dr. sc.

Sumentor: Marija Zelić, mag. soc.

Zagreb, 2021.

SAŽETAK

U ovome radu nastoji se objasniti povezanost socioekonomskog statusa roditelja unutar obitelji u odnosu na obrazovno postignuće djeteta. Obitelj, kao jedan od važnijih faktora socijalizacije, ima mnogo uloga u djetetovom životu. Uz to što je primarna odgojna sredina jednog djeteta, obitelj je ta koja to dijete usmjerava za donošenje odluka u daljnjem životu. Potom postavljamo pitanje kako odgoj u obitelji utječe na odabire koje donosi njihovo dijete? U ovom radu se također želi utvrditi korelacija između stupnja obrazovanja roditelja i stupnja obrazovanja djeteta. Kao i korelacija između položaja u društvenoj zajednici te školskog uspjeha djeteta. Koristit ćemo podatke objavljene unutar OECD PISA istraživanja iz 2018. godine te istraživanja provedena na teritoriju nekoliko hrvatskih regija. U Hrvatskoj su istraživanja povezanosti SES-a i obrazovnih ishoda većinom bila postavljena u obrnutom smjeru, tj. socioekonomski status pojedinca objašnjavao se pomoću stečenog stupnja obrazovanja, ali u ovome radu sa novijim podacima objasniti ćemo kako njihov status utječe na njihovo obrazovanje.

KLJUČNE RIJEČI: *Obitelj, obrazovanje, odgoj, socio-ekonomski status, školski uspjeh*

Sadržaj

UVOD	1
1. Obitelj.....	3
1.2. Potpuna i nepotpuna obitelj.....	3
1.3. Stilovi odgoja	4
2. Uspjeh	7
3. Osnovne ljudske potrebe	8
4. Socio-ekonomski status roditelja	9
5. Istraživanje utjecaja obitelji na školski uspjeh.....	12
6. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) – PISA 2018.....	14
ZAKLJUČAK	17
Popis literature:.....	18

UVOD

Obiteljski odgoj i obrazovanje stoje u korelaciji, još od davnih vremena. Ranije roditelji nisu imali toliki utjecaj na obrazovanje svoje djece jer nisu imali uvjete koje danas u suvremenom društvu imaju. To im je određeno zakonskom regulativom. U Hrvatskoj se uloga roditelja u odgoju i obrazovanju djeteta navodi u nekoliko Zakona RH (Obiteljski zakon, Narodne novine br.116/2003, 17/2004, Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Narodne novine br.87/2008). Iz tih se akata može prepoznati namjera zakonodavca za poticanje partnerske orijentacije odnosa roditelj-škola. Roditeljima se otvara mogućnost izravnog sudjelovanja u kreiranju školske politike kroz sudjelovanje u radu dvaju tijela: Školskom odboru i Vijeću roditelja. Online nastava ukazala je na veću tendenciju uključivanja roditelja u sam proces obrazovanja djece. Iako, roditelji su oduvijek glavni akteri socijalizacije djeteta na način da omogućavaju djetetu, na primjer: toplinu doma, mirnu sobu za učenje, knjige i časopise, odlazak u kulturne ustanove itd. Roditelji svojoj djeci trebaju usaditi osjećaj vrijednosti i motiviranosti za rad i učenje kao rezultat dobrog odgoja. Emile Durkheim (Durkheim, 1966) prvi definira pojam socijalizacija te ga uvodi u sociologiju, dok Berger i Luckmann (Berger, Luckmann, :1966/1992) zastupaju individualističkim pristupom koji na socijalizaciju gledaju kao na kulturni razvoj te usvajanje društvenih i kulturnih uloga, normi, vrijednosti i ponašanja te razdvajaju socijalizaciju na primarnu i sekundarnu.

Jedan od aspekata koji se spominju u ovom radu jesu potpune i nepotpune obitelji te kako one utječu na obrazovanje i uspjeh djeteta. Također, ni jedan roditelj ne odgaja svoju djecu kao što bi to radio neki drugi roditelj, stoga su u ovaj rad uvršteni različiti stilovi odgoja u odnosu na školski uspjeh.

U središnjem dijelu rada spominje se socio-ekonomski status roditelja kao temelj ovog rada. Socio-ekonomski status predmet je mnogih istraživanja u sociologiji te kao takav nam pruža jedan od mogućih pogleda na obrazovanje i uspjeh. Budući da se ljudi ponašaju u skladu s klasom kojoj pripadaju te tako odgajaju djecu, barem se tako pretpostavlja.

U ovome radu spominje se nekoliko istraživanja koja su se provodila na teritoriju nekoliko hrvatskih regija i jedno europsko istraživanje (PISA OECD 2018.).

Cilj ovog rada je uvidjeti kako roditelji utječu na obrazovne ishode svoje djece kroz njihov stil odgoja, socioekonomski položaj, njihov stupanj obrazovanja te valjanost socijalizacije koju su pružili djeci. Početna hipoteza je da djeca koja dolaze iz nižeg socioekonomskog statusa imaju lošiji uspjeh i manje interesa za rad u odnosu na djecu višeg socioekonomskog statusa.

1. Obitelj

Obitelj ima višestruki broj uloga u djetetovu životu, no temeljna mu je uloga odgoj djece. Kao faktor primarne socijalizacija tog djeteta ima veliku odgovornost u tome da oni pokazuju svome djetetu što je ispravno, a što nije, čemu treba težiti i što je poželjno. Činjenica je da se uloga obitelji ne može zamijeniti ni s jednom drugom sredinom, jer postavlja temelje emocionalnog, socijalnog i moralnog razvoja osobnosti. (Rečić, 2003)

Kao što Rečić objašnjava u svojem djelu, postoje određeni uvjeti koje obitelj mora ispunjavati kako bi mogla obavljati društvenu ulogu roditelja. Ti uvjeti su; skladni obiteljski odnosi (autor ih objašnjava na slijedeći način "ona obitelj koja predstavlja zajednicu ravnopravnih osoba u kojoj roditelji vode obitelj, a djeca se u njoj odgajaju") (Rečić, 2003., str. 8) koji se karakteriziraju međusobnom ljubavlju i povjerenjem; socijalne i pedagoške kvalitete; dobre ekonomske prilike i organizacija života u obitelji. (Rečić, 2003)

Zloković u svojem djelu prikazuje još jedan aspekt koji je bitan za školski uspjeh djeteta, a to je da motivirano i ohrabreno dijete pokazuje više interesa za obrazovanje i prikladno ponašanje. To je također jedan od važnih ciljeva obiteljskog odgoja – pomoć i ohrabivanje djeteta kako bi razvili svoj vlastiti potencijal za učenje. (Zloković, 1998)

Dijete predškolske dobi usvaja neke osnovne stavove o vrednotama koje im ostaju za cijeli život, a to sve povlači iz obitelji. Djeca najbolje uče imitacijom, imitirajući osjećaje svojih roditelja prema sebi i životu općenito. "Djeca koja su prezrena nauče prezirati sami sebe, djeca koja su prihvaćena i voljena imaju inklinaciju razvijanja korespondirajućih osjećaja samoprihvatanja." (Zloković, 1998: 104)

1.2. Potpuna i nepotpuna obitelj

Pojam "nepotpuna obitelj" odnosi se na obitelj bez jednog ili oba roditelja, bilo da su umrli i bez obzira na prisustvo maćeha, očuha ili staratelja (objektivni razlozi), razvedeni te obitelji s izvanbračnom ili usvojenom djecom (subjektivni razlozi). (Rečić, 2003)

Analizirajući podatke iz Maleševa djela iz 1992. godine *Usporedba nekih aspekata odgoja u potpunim i nepotpunim obiteljima* možemo vidjeti da odličnih i vrlo dobrih učenika kod potpune obitelji ima 82,73%, nepotpune iz objektivnih razloga 65,31%, a kod nepotpune iz subjektivnih razloga 69,87%. Nedovoljnih i dovoljnih kod potpunih obitelji ima 1,47%, nepotpunih (objektivni razlozi) 5,96% te nepotpunih (subjektivni razlozi) 4,87%. (Rečić, 2003)

Prema tome, Maleš zaključuje da postoji statistički značajna razlika između vrste obitelji i uspjeha u školi. (Rečić, 2003)

Zaključak je ovog istraživanja da djeca koja žive u potpunim obiteljima u odnosu na one s jednim ili nijednim roditeljem, imaju bolji uspjeh u akademskom smislu. Najveći problem kod odgoja djeteta u nepotpunim obiteljima, kao što neki autori smatraju, je nedostatak roditelja istog spola jer ometa identifikaciju u zreloj dobi, a kod nedostatka roditelja suprotnog spola dijete ne može vježbati ponašanje prema osobama drugog spola. (Rečić, 2003)

Konflikti i problematične situacije česta su pojava kako i u potpunim, tako i u nepotpunim obiteljima. Ono bitno za znati je da u takvim situacijama neriješeni ili pogrešno riješeni sukob rezultira time da djeca dolaze u školu nezainteresirana i dekoncentrirana za učenje. Također, autor spominje tri tipa obitelji prema radu R. Supeka iz 1960. godine, a to su obitelji koje obiteljske odnose zasnivaju na svom autoritetu, obitelj koja olako shvaća svoje obiteljske dužnosti i odgoj, a treći tip je prebrižna obitelj. Sukobi između roditelja i djeteta izazivaju tri vrste reakcija: dijete postaje zavisno od roditelja i neće zauzet ulogu vođe; dijete se buni, protestira, postaje agresivno; dijete se povlači u sebe. "Mnoge odgojne smetnje ne izazivaju sama djeca, nego roditelji svojim karakternim osobinama.", kaže švicarski pedagog Berna. (Rečić, 2003)

1.3. Stilovi odgoja

Kada bismo na jednostavan način pokušali definirati odgoj mogli bismo reći da je to proces izgrađivanja, razvijanja i oblikovanja čovjeka u njegovim ljudskim odlikama. U užem značenju, odgoj podrazumijeva izgrađivanje osobnosti njegovanjem pozitivnih ljudskih odlika. Proces odgoja provode mnogobrojni čimbenici od kojih su najznačajniji obitelj i sve odgojno-obrazovne

ustanove. Znanost o odgoju, pedagogija, ističe važnost odgojne prakse, upućuje na bitnost razumijevanja odgoja, te razrađuje različite pristupe i modele odgoja kao kompleksnog fenomena. Socijalizacija, kao cijeloživotni proces, podrazumijeva mnogo širu sliku od samog odgoja, no niti jedan odgojni proces ne može se promatrati kao nešto što je neovisno od same socijalizacije.

Pojam socijalizacija uveo je Emile Durkheim (Durkheim, 1966) razmatrajući utjecaj društvenih uvjeta na izgradnju ljudske osobnosti. Sociologijske teorije socijalizacije moguće je podijeliti na: strukturalno-funkcionalne teorije, simbolički interakcionizam i socijalno teorijski pristup. Socijalizacijski procesi dijele se na primarne i sekundarne, no neki autori ističu i postojanje tercijarnih, koji se u svojoj suštini mogu i ne moraju svrstavati pod ono što podrazumijeva sekundarna socijalizacija.

Mnogi socijalizacijski čimbenici ujedno su i odgojni čimbenici, a socijalizacijsko osoblje podrazumijeva i odgojno osoblje. Ključna razlika između primarne i sekundarne socijalizacije upravo je u socijalizacijskom osoblju, tj. u zbiljama koje ono posreduje i tehnikama posredovanja tih zbilja. Kao i kod svih ostalih oblika ljudskog djelovanja, znanje je glavni preduvjet, sredstvo i odrednica socijalizacijskih i odgojnih procesa. Sociološki (društveni) kontekst zaliha znanja, u najširem smislu, podređuje čak i biološke i psihološke uvjetovanosti pojedinca u socijalizacijskim i odgojnim procesima. Kao što promatramo suodnos primarne i sekundarne socijalizacije kod uspješne socijalizacije i odgoja pojedinca, isto tako taj isti odnos možemo promatrati i u kontekstu neuspjeha. Krajnja svrha i završna faza odgoja je samoodgoj, kao odgojni proces u kojem je odgajnik sam nositelj svojeg odgajanja, čiji se intenzitet kod pojedinca povećava sazrijevanjem.

Stilovi roditeljstva podijeljeni su u četiri momdaliteta, a to su autoritativni, popustljivi, autoritarni, ravnodušni. Obilježja autoritativnih roditelja su: skrbni, osjetljivi, postavljaju jasne granice, održavaju okolinu predvidivom; dok su djeca: znatiželjna, samouvjerena, uspješna, nezavisna. Obilježja popustljivih roditelja su: puni ljubavi, emocionalno osjetljivi, malo ograničenja; prihvaćaju i ohrabruju svoju djecu, ne pružaju strukturu i predvidivost; dok su djeca: slična djeci autoritarnih roditelja; impulzivna, nezrela, bez kontrole. Obilježja autoritarnih roditelja su: zahtjevni, stroga kontrola nad ponašanjem, prisila, prijetnje, kažnjavanja; dok su djeca: lako se uznemire, ćudljiva, agresivna, problemi u ponašanju. Obilježja ravnodušnih

roditelja su: malo ograničenja, malo pažnje, zanimanja i emocionalne podrške; dok su djeca: zahtjevna, neposlušna, ne sudjeluju. (Berk, 2015)

2. Uspjeh

Kada se govori o uspjehu ono se podrazumijeva kao “stanje u kojem ste bolji od većine u onome što radite i pritom ostvarujete željene ciljeve”¹, a kada se spominje pojam “školski uspjeh” objašnjava se kao “stupanj u kojem su učenici trajno usvojili nastavnim programom propisana znanja, vještine i navike, razvili psihofizičke sposobnosti i formirali moralno spoznavanje, htijenje i djelovanje.” (Rečić, 2003., p. 7)

Zašto je uspjeh važan za djecu ne leži u samom uspjehu već u toj reakciji na ostvaren uspjeh. Ta reakcija pruža djetetu veći elan i samopouzdanje za rad te pospješuje njegov/njezin sveobuhvatan razvoj. S druge strane, kada dijete osjeti neuspjeh ono se obeshrabri te mu se smanjuje inicijativa za daljnji rad i otkrivanje informacija.

¹ Preuzeto sa: <https://www.marinakrleza.com/sto-uspjeh-se-do-njega-dolazi/>, Vrijeme preuzimanja: 24. Kol. 2021.

3. Osnovne ljudske potrebe

Potreba za pažnjom, priznanjem, slobodom, odobrenjem, pripadanjem, ljubavlju su djetetu za pravilan rast i razvoj jednako potrebni kao i potreba za hranom i pićem. Dijete koje biva deprivirano od strane obitelji pokušava doći u centar pažnje u svakoj situaciji, jer ima osjećaj nepripadanja nikome i da nije potreban. Često to djeca rade na krive načine, kroz krađu, nasilje i laži.

Uz prijašnje objašnjenje potrebno je navesti da je za djetetov školski uspjeh najbitnija potreba za pripadanjem i postignućem, te su iste bile predmet mnogim istraživanja posljednjih godina. C. Rogers, 1952, A. Maslow, 1954, stvorili su termin "potreba za samoaktualizacijom" kao poriv odgovarajućoj samoekspresiji, te da se realizira potencijal, za bivanje efikasnijim, kompetentnijim, kreativnijim, da se razvije uloga u životu koja je zadovoljavajuća i vrijedna. (Lindgren, 1980, str. 400)

Lindgren objašnjava razvojni sustav osnovnih ljudskih potreba u svojem radu kroz shemu istih. Na toj shemi su prikazane četiri potrebe: potreba za samoaktualizacijom i kreativnosti, potreba za pripadanjem, potreba za pažnjom i ljubavi, potrebe koje uključuju funkcioniranje tijela i procese njegova održavanja. Nemogućnost zadovoljenja potreba s jedne razine je u direktnoj korespondenciji s potrebama druge razine. Ako osoba nije mogla zadovoljiti potrebu za pažnjom i ljubavi onda se njoj limitira zadovoljenje potrebe za kreativnosti. Prema Glasseru, (Glasser,1986:12) sva živa bića zahtijevaju ispunjenje osnovnih pet potreba: preživljavanje i reprodukcija, pripadanje i ljubav, uspostavljanje moći, sloboda i zabava. Bez ispunjenja tih potreba mi ne možemo funkcionirati kao odgovorna bića, to su "upute" kako živjeti svoj život.

"Zadovoljavanje osnovnih ljudskih potreba jedan je od preduvjeta za efikasan rad na poboljšanju učenikova uspjeha, a što je važna spoznaja za rad pedagoga i učitelja." (Zloković, 1998:104)

4. Socio-ekonomski status roditelja

Način na koji se ljudi ponašaju prije 1930-ih godina nije se definirao kao nešto svojevrsno klasi, već isključivo individui. 1930-ih godina prvi puta je socijalna klasa izučavana u edukaciji. W. Warner Lloyd, i dr. 1941. (Lindgren,1980:140) obavili su intervjuje sa stanovništvom Newburyporta i Massachusettsa o njihovim dnevnim aktivnostima – kako provode svoje slobodne vrijeme i s kim ga provode. Pomoću tih rezultata sociolozi su utvrdili klasifikacijski sustav socijalnog statusa koji su u daljnjim raspravama zvali socioekonomski status ili kraće SES. Smatrali su da taj sustav uključuje svaku osobu budući da se osoba identificira prema socijalnoj klasi kojoj pripada, stoga se taj sustav koristio na tisuće istraživanja. „Status se ispitivao u odnosu na roditeljske stilove, stavove prema kazni, neovisnosti, uspjehu učenika itd.“ (Zloković, 1998:147)

Rezultati mnogih istraživanja pokazuju korespondenciju niskog SESa s neuspjehom djeteta u školi, njegovim nižim intelektualnim sposobnostima te slabijim socijalnim vještinama. Uz socioekonomski status često se veže i naobrazba roditelja, tako su A.C. Erlick, i A. R. Starry, 1973. godine (Ibid.:147) pokazali rezultatima svojeg istraživanja da su ti odnosi značajni. U istom istraživanju spominje se odnos djece koji provode vrijeme gledajući televiziju i vrijeme koje provode čitajući knjigu u odnosu na njihovu socioekonomski klasu. Utvrdili su da djeca višeg SESa više vremena provode čitajući knjigu nego gledajući televiziju.

Longitudinalno istraživanje provedeno na otočju Kauai (Hawai) prati djecu različitih rasa od njihovog rođenja do 10. Godine života. Walberg, H.J.; Marjoribanks, K., 1973. Istraživali su kako je društvena sredina u ranijim godinama života djeteta bitnija od socioekonomskog statusa, jer su tada bitne intelektualne stimule koje dobiva iz okoline. Tek kasnije socioekonomski status počinje biti važniji. Intelektualna stimulacija djece mjerena je više puta kroz istraživanje uz registriranje roditeljskih pokušaja kako bi proširili djetetov rječnik, intelektualni interes itd., a roditeljeve vrijednosti su: „stavovi prema edukaciji, mogućnosti i pomoć od strane roditelja, radne navike u kući, dostupnost materijala za učenje, knjiga i časopisa mogućnosti da se eksplorira vanjska okolina, rekreacijske aktivnosti, posebna poučavanja itd.“(Zloković, 1998:113)

Procjena SESa učinjena je na osnovi očeva zanimanja, zaposlenja, novčanih primanja i uvjeta stanovanja, također su prikupljali majčino i očevo obrazovanje. Zaključak njihova istraživanja je da je najvažniji stupanj IQ-a, a ne toliko naobrazba ili socioekonomski status roditelja. Taj zaključak daje objašnjenje da „što je viša roditeljska stimulacija, to je bila viša prolazna ocjena i obratno.“ Još jedan zaključak njihova istraživanja govori da trud roditelja da dijete zainteresiraju za obrazovanje i uspjeh općenito proizlazi iz uporabe knjiga, razgovora koji provociraju razmišljanje i mišljenje itd., a to nema povezanosti sa socioekonomskim statusom što nam govori da i djeca nižeg socijalno ekonomskog statusa mogu imati visoka postignuća ako je na njih izvršen taj „pritisak“ za postignućem. (Zloković, 1998:113)

Zloković u svome radu navodi još dva istraživanja povezana ovom temom. Prvo spomenuto istraživanje provedeno je 1993. godine od strane D. B. DeBaryshe, G. R. Patterson, i D. M. Capaldi, u kojem se posebno ističe naobrazba roditelja te su longitudinalnim istraživanjem pokazali kako je nisko akademsko postignuće i niže obrazovanje roditelja u direktnoj povezanosti s lošim i asocijalnim ponašanjem djeteta koje rezultira nižim školskim postignućem. Drugo spomenuto istraživanje proveli su J. S. Wodarski i dr. 1990. godine gdje rezultati šestogodišnje studije pri Minesota Mother-Child Project tvrde da maltretirana i zanemarena djeca imaju niži socijalni, emocionalni i akademski uspjeh. (Zloković, 1998)

Rečić u svojem djelu spominje materijalno stanje obitelji te je odnos materijalnog stanja i uspjeha u školi prikazao pomoću tablice. U njegovom radu, kao što je već prije spomenuto, govori se o tri tipa obitelji. Za njega postoje potpune, nepotpune (objektivni razlozi) i nepotpune (subjektivni razlozi) koje je doveo u usporedbu s tri vrste materijalnog statusa (vrlodobro, dobro i loše). Tako su djeca potpune obitelji slabog materijalnog statusa ocijenjena ocjenom nedovoljan i dovoljan 3,03%, a ocjenom odličan 18,18%. Kod učenika potpune obitelji vrlodobrog materijalnog statusa djeca su 0,22% ocijenjena ocjenom nedovoljan i dovoljan, a 68,50% odličnom ocjenom. Dakle, najviše je učenika ocijenjeno vrlodobrom ocjenom iz dobrog materijalnog stanja, a ocjenom dobar iz lošeg materijalnog stanja. Što se tiče učenika nepotpune obitelji (objektivni razlozi) vrlodobrog materijalnog stanja 83,10% dobiva vrlodobru i odličnu ocjenu, a 40,67% iz obitelji lošeg materijalnog stanja. U nepotpunoj obitelji (subjektivni razlog) 78,14% učenika vrlodobrog materijalnog stanja dobiva vrlodobar ili odličan, a takvih je 43,85% u lošijem materijalnom stanju. Ovi podaci nam jasno dokazuju da djeca koja dolaze iz boljeg

materijalnog stanja u sva tri tipa obitelji uvijek postiže bolji uspjeh nego djeca lošijeg materijalnog stanja.

5. Istraživanje utjecaja obitelji na školski uspjeh

U svojem djelu Rečić navodi istraživanje utjecaja obitelji na školski uspjeh djeteta. Predmet istraživanja je „ispitivanje utjecaja obiteljskih komponenti na školski uspjeh učenika iz nepotpunih i potpunih obitelji“. (Rečić, 2003:34) Cilj navedenog istraživanja je proučavanje utjecaja nepotpunih obitelji iz objektivnih i subjektivnih obitelji u odnosu prema potpunim obiteljima. U istraživanju se ispituje utjecaj sljedećih čimbenika: struktura obitelji, školska sprema roditelja, broj djece u obitelji, materijalno stanje u obitelji te kronični bolesnici u obitelji. Zadaci istraživanja prema navedenom cilju i predmetu su: utvrditi koliki je utjecaj strukture obitelji na školski uspjeh učenika, školske spreme roditelja, utjecaj stupnja obrazovanja roditelja na odnose roditelja i djece u obitelji, broja djece u obitelji, materijalnog stanja obitelji itd. Očekivane hipoteze istraživanja su da djeca koja dolaze iz nepotpunih obitelji u kojima roditelji imaju niži stupanj obrazovanja, lošije materijalno stanje, više djece i dr. imaju lošiji uspjeh u školi u odnosu na one iz potpunih obitelji. Autor predhodno spomenutih obitelji u kojima su roditelji višeg stupnja obrazovanja, boljeg materijalnog stanja, s manjim brojem djece dokazuje da djeca iz navedenih obitelji postižu bolji školski uspjeh. Populacija i uzorak su određeni metodom jednostavnog slučajnog uzorka u rujnu 2001. godine u kojem su za uzorak odabrane osnovne škole u Slavoniji. Osnovni skup istraživanja su osnovne škole iz sljedećih županija: Osječko-baranjske (OŠ Antuna Mihanovića, Osijek, OŠ Franje Krežme, Osijek i dr.), Brodsko-posavske (OŠ Bogoslava Šuleka, Slavonski brod, OŠ I. G. Kovačića, Slavonski brod i dr.), Vukovarsko-srijemske (OŠ I. G. Kovačića, Vinkovci, II. Osnovna škola, Vukovar i dr.), Požeško-slavonske (OŠ K. Adžijića Pleterničanina, Pleternica) te Virovitičko-podravske (OŠ. I. Brlić Mažuranić, Virovitica, OŠ Suhopolje, Suhopolje). Navedene škole služe svrsi generalizacije budući da imaju preko 12.000 učenika, odnosno čine 20% svih učenika slavonskih osnovnih škola koji žive u potpunim i nepotpunim obiteljima. Korištene metode istraživanja su deskriptivna i ex-post-facto postupak. Prvom metodom opisane su pedagoške pojave, upoznali smo njihove karakteristike, prikupljali i sređivali podatke itd., zatim se kauzalnom metodom – ex-post-facto postupkom tražila mogućnost uzorka i povezanosti među pojavama. Primjenjuju se dva postupka rada, rad na pedagoškoj dokumentaciji i anketiranje. Pomoću pedagoške

dokumentacije dolazimo do saznanja kakav je školski uspjeh pojedinog učenika te suradnju između škole i obitelji. Rezultati ovog istraživanja već su navedeni gore u tekstu.

6. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) – PISA 2018.

Međunarodna Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) je organizacija čiji je cilj unapređenje politike kako bi pospješili kvalitetu života. Primarni cilj Organizacije je oblikovanje politika koje potiču prosperitet, jednakost, mogućnosti i dobrobit za sve. Na temelju 60 godina iskustva, Organizacija priprema svijet za bolje i lakše sutra.

Zajedno s vladama, kreatorima politike i građanima rade na uspostavi međunarodnih standarda utemeljenih na dokazima i pronalaženju rješenja za niz društvenih, ekonomskih i ekoloških izazova. Od poboljšanja gospodarskih performansi i otvaranja radnih mjesta do poticanja snažnog obrazovanja i borbe protiv međunarodne utaje poreza, pružaju jedinstveni forum i središte znanja za podatke i analizu, razmjenu iskustava, razmjenu najbolje prakse i savjete o javnim politikama i postavljanju međunarodnih standarda. (<https://www.oecd.org/about/>, pristupljeno 10. 9. 2021.)

Program for International Student Assessment (PISA), međunarodna je procjena koja svake tri godine mjeri čitanje, matematiku i prirodoslovnu pismenost 15-godišnjaka. Na temelju prvog dijela istraživanja čitalačke pismenosti 15-godišnjaka koje je provela PISA-a tijekom 2018. godine u zemljama OECD-a, ustanovljeno je da su kandidati u Hrvatskoj ostvarili 8 bodova manje u odnosu na prosjek zemalja OECD-a. Također prema objavljenim rezultatima vidljivo je kako djevojke u odnosu na dječake imaju bolje rezultate sa statistički značajnom razlikom od 33 boda (prosjek OECD-a: 30 bodova više za djevojčice). Temelj drugog dijela istraživanja je matematička pismenost. Kod provjere matematičke pismenosti, kandidati u Hrvatskoj ostvaruju 25 bodova manje u odnosu na prosjek zemalja OECD-a. Suprotno rezultatima prvog dijela istraživanja u kojem su djevojke postigle bolje rezultate, u drugom dijelu istog, dječaci imaju bolje rezultate od djevojaka sa statistički značajnom razlikom od 9 bodova (prosjek OECD -a: 5 bodova veći za dječake). U posljednjem dijelu istraživanja, prema zabilježenim podacima prirodoslovne pismenosti, potvrđeno je da su hrvatski 15-godišnjaci za 17 bodova lošiji od prosjeka zemalja OECD-a. Djevojke postižu bolje rezultate od dječaka sa statistički značajnom razlikom od 4 boda (prosjek OECD -a: 2 boda veća za djevojčice).

Jedan od faktora PISA istraživanja je utjecaj društveno-ekonomskog statusa učenika kao prediktor njegova obrazovnog postignuća. Snažan utjecaj na ishode učenja učenika ima

društveno-ekonomski status. Iako loš uspjeh u školi ne proizlazi automatski iz socio-ekonomskog nedostatka, u mnogim zemljama škole nastoje ujednačiti postojeće mogućnosti društveno-ekonomskih prednosti i nedostataka svojih učenika, kako bi im pružili pravednije obrazovanje. Ipak, kad se društveno-ekonomski status učenika i društveno-ekonomski profil samih škola, uzmu u obzir mnogo, ako ne i svaki loš uspjeh ovih škola, može se povezati s nepovoljnim društveno-ekonomskim statusom njihovih učenika. Kao što pokazuje OECD-ov program za međunarodno ocjenjivanje učenika (PISA), zemlje se uvelike razlikuju u mjeri u kojoj društveno-ekonomski status učenika utječe na ishode učenja učenika. Štoviše, PISA također pokazuje da društveno-ekonomsko podrijetlo učenika ne znači nužno i loš uspjeh. Mnogi učenici unatoč nepovoljnom socio-ekonomskom položaju pobijedili su izgleda i doista nastupili na najvišim razinama.

Prosječno u zemljama OECD-a jedan od deset učenika u nepovoljnom položaju bio je u mogućnosti postići najbolji rezultat u čitanju u svojim zemljama (poznat kao akademska otpornost), što ukazuje da nedostatak nije sudbina. Međutim, 15% učenika u nepovoljnom položaju u Hrvatskoj je akademski otporno dok je prosjek OECD-a 11%. U Australiji, Kanadi, Estoniji, Hong Kongu (Kina), Irskoj, Macau (Kina) i Ujedinjenom Kraljevstvu, koji su svi bili iznad prosjeka OECD-a, više od 13% učenika u nepovoljnom položaju bilo je akademski otporno.

U PISA-i 2018. godine društveno-ekonomski status učenika procjenjuje se prema PISA indeksu ekonomskog, društvenog i kulturnog statusa (ESCS), složenoj mjeri koja u jedan rezultat kombinira financijske, socijalne, kulturne i ljudske resurse koji su na raspolaganju učenicima. U praksi se izvodi iz nekoliko varijabli vezanih uz obiteljsko porijeklo učenika koje se zatim grupiraju u tri komponente: obrazovanje roditelja, zanimanja roditelja i indeks koji sažima brojne kućne posjede koji se mogu uzeti kao zamjenici materijalnog bogatstva ili kulturni kapital, poput posjedovanja automobila, postojanja mirne sobe za rad, pristupa internetu, broja knjiga i drugih obrazovnih resursa dostupnih u domu. (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2019)

Obrasci, po kojima se mjeri razina društveno-ekonomskog statusa, djelomično odražavaju svojstvene prednosti u resursima koje pruža relativno visok društveno-ekonomski status. Međutim, oni također odražavaju druge karakteristike koje su povezane s društveno-

ekonomskim statusom, ali koje nisu mjerene PISA indeksom. Na primjer, na razini sustava, visok društveno-ekonomski status povezan je s većim bogatstvom i većom potrošnjom na obrazovanje. Na školskoj razini viši društveno-ekonomski status povezan je s nizom karakteristika zajednice koji bi mogli biti povezani s uspjehom učenika, poput sigurnog okruženja i dostupnosti kvalitetnih obrazovnih resursa, poput javnih knjižnica ili muzeja. Na individualnoj razini, društveno-ekonomski status može biti povezan sa stavovima roditelja prema obrazovanju općenito, a posebno s njihovim uključivanjem u obrazovanje djeteta. (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2019)

Koje su, dakle, korisne strategije za ublažavanje utjecaja društveno-ekonomskog statusa kako bi svi učenici mogli ostvariti svoj potencijal? Jedno važno pitanje koje treba razmotriti jest trebaju li politike ciljati na pojedine učenike ili škole. U školama u kojima se uočava mala razlika u uspješnosti i društveno-ekonomskom statusu, mogućnost je ciljati učenike unutar škola. Na primjer, politike mogu osigurati specijalizirani kurikulum ili dodatne nastavne izvore. U državama u kojima postoje velike razlike društveno-ekonomskog statusa uspješnosti škola, učinkovitije način je ciljati škole u socio-ekonomsko nepovoljnom položaju. Škola poboljšava svoj nepovoljni socio-ekonomski položaj podržavanjem školskih voditelja, privlačenjem i zadržavanjem učinkovitih učitelja te poticanjem uključivanja roditelja i zajednice. Budući da obrazovna politika ne utječe izravno na mnoge čimbenike povezane s društveno-ekonomskim nedostatkom, zemlje također moraju razmotriti šire politike za smanjenje siromaštva i pothranjenosti te poboljšanje neadekvatnih stanova.

ZAKLJUČAK

Početa hipoteza navedena u uvodu rada djelomično je potvrđena. Prema rezultatima istraživanja potvrđeno je da djeca nižeg socioekonomskog statusa ostvaruju lošije rezultate, odnosno češće dobivaju ocjene dovoljan i dobar. Utvrđeno je da je roditeljski utjecaj na obrazovne ishode djeteta od velike važnosti, kao što je i bilo očekivano. Također, prema rezultatima dobivenima iz PISA istraživanja iz 2018. godine vidimo da su djeca iz Hrvatske puno akademski otpornija na socioekonomski status njihove obitelji od djece iz OECD zemalja. Zaključuje se da djeca koja žive u potpunim obiteljima u odnosu na one s jednim ili nijednim roditeljem, imaju bolji uspjeh u akademskom smislu. Najveći problem kod odgoja djeteta u nepotpunim obiteljima, kao što neki autori smatraju, je nedostatak roditelja istog spola jer ometa identifikaciju u zreloj dobi, a kod nedostatka roditelja suprotnog spola dijete ne može vježbati ponašanje prema osobama drugog spola. Završni zaključak je taj da u većini slučajeva roditelji ne percipiraju sebe kao faktor velike važnosti u obrazovanju svoje djece te ne razumiju da njihovi postupci najviše utječu na njihovu djecu. Kao što je navedeno u radu, djeca najbolje uče iz osjećaja svojih roditelja prema sebi i životu. Roditelji su tu da djecu pripreme za život, što je i njihova osnovna svrha u procesu primarne socijalizacije. Utjecaj vremena provedenog ispred televizije ili zaslona mobitela njihove djece, roditeljima ne predstavlja faktor u daljnjem obrazovanju. Dok je to ključno za njihovo shvaćanje svijeta, ako su okruženi knjigama i kulturnim sadržajima oni će pospješiti svoj interes za daljnje školovanje.

Popis literature:

- Berger, P. L., Luckmann, T. (1966/1992). Socijalna konstrukcija zbilje: rasprava o sociologiji znanja. Prev. Dvornik, S.. Zagreb: Naprijed.
- Berk, L. E. (2015). Dječja razvojna psihologija. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Durkheim, E., Spaulding, J. A., & In Simpson, G. (1966). Suicide: A study in sociology.
- Glasser, W. (1986). Control theory in the classroom. Perennial Library/Harper & Row Publishers.
- Gudjons, H. (1993./1994.) Pedagogija, prev. I. Čehok, Ž. Pavić, D. Travar, Zagreb: Educa.
- Lindgren, H. C. (1980). *Educational Psychology in the Classroom*. New York: Oxford University Press.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (03. 12 2019). *PISA results*. Preuzeto 10. 9 2021 iz OECD: <https://gpseducation.oecd.org/revieweducationpolicies/#!node=41749&filter=all>
- Rečić, M. (2003). *Obitelj i školski uspjeh učenika*. Đakovo: "Tempo" d.o.o. Đakovo.
- Rečić, M. (2003.). Obitelj i školski uspjeh učenika. U M. Rečić, *Obitelj i školski uspjeh učenika* (str. 8-10). Đakovo: "Tempo" d.o.o.
- Zloković, J. (1998). Školski neuspjeh - problem učenika, roditelja i učitelja. U J. Zloković, *Školski neuspjeh - problem učenika, roditelja i učitelja* (str. 104). Rijeka: Filozofski fakultet Rijeka Odsjek za pedagogiju.
- odgoj. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 20. 8. 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44727>
- samoodgoj. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 20. 8. 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=54318>